

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет природничих наук
Кафедра географії та природознавства

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (географія)»
Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.07 Географія
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Фізична географія материків і океанів
Викладач	Белова Наталія Володимирівна
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	nataliia.bielova@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Щотижня, згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Дисципліна «Фізична географія материків та океанів» є нормативною навчальною дисципліною для студентів ОП Середня освіта (географія). При вивченні цієї дисципліни студенти зможуть вивчити предмет і завдання фізичної географії материків і океанів, місце у системі фізико-географічних курсів, значення у підготовці вчителя географії, план фізико-географічної характеристики великих природних об'єктів, фізико-географічні характеристики океанів, їх вплив на природу материків, природні особливості материків та їх окремих регіонів, головні поняття цього курсу та вміти їх вільно трактувати тощо.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою вивчення дисципліни «Фізична географія материків і океанів» є: сформувати знання про загальні закономірності просторової диференціації географічної оболонки та прояву їх особливостей у межах окремих океанів, материків та фізико-географічних регіонів. Цілі курсу: – вивчення та аналіз загальних закономірностей просторової диференціації географічної оболонки, особливостей їх прояву в межах океанів, материків та окремих фізико-географічних регіонів; – вивчення природних особливостей материків та фізико-географічних регіонів у їх межах за окремими природними компонентами; – виявлення та аналіз основних факторів, які визначають просторову диференціацію природи материків та океанів; – аналіз та вивчення особливостей фізико-географічного районування природних регіонів світу у прийнятій системі таксономічних одиниць; – характеристика регіональних фізико-географічних одиниць;	

– аналіз та оцінка екологічних проблем, особливостей їх прояву і перспектив вирішення у різних регіонах земної кулі.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані завдання, педагогічні ситуації та практичні проблеми в професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень педагогіки, психології та методики навчання географії, характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі.

Фахові (спеціальні) компетентності:

ФК 1. Наявність системи наукових знань із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки, здатність до їх застосування на практиці.

ФК 2. Здатність вільно оперувати фаховими поняттями термінами для виконання професійних завдань.

ФК 6. Здатність працювати із навчально-методичною та науково-географічною літературою, систематично підвищувати професійно-педагогічну кваліфікацію.

ФК 8. Здатність використовувати сучасні методологічні засади предметної спеціалізації, теорії та історії географічної науки для орієнтування у сучасних напрямках галузевих наукових досліджень, використання їх елементів в освітньо-професійній діяльності.

Результати навчання:

ПРН 1. Здатність застосовувати базові знання із фундаментальних природничо-математичних (вищої математики, фізики, хімії, геології) та суспільно-гуманітарних (філософії, історії, культурології) для глибшого розуміння сутності процесів та явищ у природних оболонках Землі, життєдіяльності людського суспільства.

ПРН12. Здатність чітко і логічно відтворювати базові знання з географії, компетентно розкривати сутність та цінність результатів нових наукових досліджень, нових тенденцій розвитку людської цивілізації.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24
практичні заняття	36
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни

<u>Семестр</u>	<u>Спеціальність</u>	<u>Курс</u>	<u>Нормативний /</u>
----------------	----------------------	-------------	----------------------

		(рік навчання)	вибірковий
5	А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)/ А4.07 Географія	3	Нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		Кількість год.	
		лекції	заняття сам.роб.
Тема 1. Предмет, завдання та зміст «Фізичної географії материків і океанів».		2	2 1
Тема 2. Фізико-географічна характеристика Тихого та Атлантичного океанів.		2	2 5
Тема 3. Фізико-географічна характеристика Індійського та Північного Льодовитого океанів.		2	2 5
Тема 4. Фізико-географічна характеристика Австралії та Океанії.		2	2 5
Тема 5. Фізико-географічна характеристика Антарктиди та Південного океану.		2	2 8
Тема 6. Фізико-географічна характеристика Африки.		2	2 8
Тема 7. Географічні пояси і зони Африки. Фізико-географічне районування материка.		2	2 8
Тема 8. Фізико-географічна характеристика Південної Америки.			2 8
Тема 9. Географічні пояси та зони Південної Америки. Фізико-географічне районування.			2 8
Тема 10. Фізико-географічна характеристика Північної Америки.		2	2 8
Тема 11. Географічні пояси та зони Північної Америки. Фізико-географічне районування.			2 8
Тема 12. Фізико-географічна характеристика Європи.		2	2 10
Тема 13. Кліматичні особливості Європи. Характеристика кліматичних поясів. Водні ресурси.		2	2 5
Тема 14. Регіональний огляд природи Європи.			2 5
Тема 15. Фізико-географічна характеристика Азії.			 5
Тема 16. Клімат Азії. Основні кліматичні пояси та типи клімату. Внутрішні води Азії. Особливості водного стоку. Болота. Льодовики. Багаторічна мерзлота.		2	2 5
Тема 17. Історія формування рослинності Азії.		2	2 5

Тваринний світ. Географічні пояси та природні зони. Тема 18. Фізико-географічне районування субконтинентів Азії. Регіональний огляд природи.		2	5
Загалом	24	36	180

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи згідно «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті Імені Василя Стефаника» (https://efund.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiuosvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-zorhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf). Оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти з усіх видів навчальної роботи здійснюється за стобальною шкалою. Поточний контроль включає: тестування, виконання практичних робіт, контрольної роботи та самостійної роботи. Оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти з усіх видів навчальної роботи здійснюється за стобальною шкалою.
Тестування	За кожною темою передбачене тестування, яке проводиться у електронному вигляді або тестові завдання роздруковані. Переважно містить 25 тестових завдань, але може бути і інша кількість.
Практичні роботи	Алгоритм виконання практичних робіт розписаний у методичних рекомендаціях, доступ до яких студенти отримують наперед. Усі завдання також є у системі дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua/ і доступні усім, хто підписався на курс.
Самостійна робота	За результатами самостійної роботи передбачена усна презентація (може бути замінена сертифікатом про курси відповідної тематики). Враховуються також тематичні воркшопи, тренінги, семінари тощо, участь у яких підтверджена відповідним документом.
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач освіти вважається допущеним до семестрового контролю з дисципліни (екзамену), якщо

	він виконав усі види робіт, передбачені силабусом навчальної дисципліни.
Підсумковий контроль	Семестровий контроль у формі екзамену виставляється на основі результатів роботи студента впродовж усього семестру, підсумкова кількість балів з дисципліни складає максимум 50 (структура балів за поточне оцінювання: тестування - 10 балів, практичні роботи - 30 балів, самостійна робота - 10 балів), за роботу під час екзамену максимально студент може набрати 50 балів. Підсумковий семестровий контроль проводиться у тестовій формі. Білет містить 50 тестових завдань, кожне із яких оцінюється у 1 бал. У випадку, коли студент не погоджується з оцінкою, він має право на апеляцію. Присутність студента на іспиті у день його складання є обов'язковою і не залежить від принципу нарахування підсумкової кількості балів за вивчення навчальної дисципліни. Здобувачі вищої освіти, які не з'явилися на екзамені без поважної причини, вважаються такими, що отримали незадовільну оцінку. Перездача відбувається відповідно до Положення, яке діє у КНУВС

8. Політика курсу

Письмові роботи: подавати своєчасно, у зазначених форматах; доопрацювання можливе за попередньою домовленістю.

Академічна доброчесність: плагіат, фабрикація даних чи використання сторонньої допомоги заборонені. Роботи з ознаками недоброчесності не оцінюються. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі).

Відвідування занять: Пропущені практичні роботи відпрацьовуються у консультаційні години.

Неформальна освіта: за бажанням студента: участь у воркшопах, тренінгах, конференціях, семінарах тощо може враховуватися як додаткові бали (до 5 балів).

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему

завдання.

В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

По завершенні вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді.

Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Барановська О. В. Фізична географія материків та океанів : навч. посіб. : у 2 ч. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. Ч. 1 : Світовий океан, Африка, Австралія, Океанія, Південна Америка 306 с.
2. Барановська О. В. Фізична географія материків та океанів : навч. посіб. : у 2 ч. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Ч. 2 : Північна Америка та Євразія. 378 с.
3. Вихованець Г. В. Фізична географія материків і океанів : навч.-метод. посіб. / Г. В. Вихованець, Л. В. Гишко, Л. В. Орган. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій. – Одеса : ОНУ, 2021. – 208 с.
4. Вішнікіна Л. П., Федій О. А. Фізична географія материків та океанів. Ч. 1 : навч.-метод. посіб. для студ. закл. вищ. освіти. Полтава, 2019. 200 с.
5. Гаврилюк В. С. Фізична географія Південної Америки : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1993. 135 с.
6. Гудзевич А. В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія): навч. посібник / А. В. Гудзевич. – Вінниця: «Віндрук», 2005. – 464 с.
7. Ковалишин Д. І. Практикум з фізичної географії материків і океанів (для студентів географічних спеціальностей) / Д. І. Ковалишин. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. – 88 с.
8. Ковалишин Д.І. Регіональна фізична географія поверхні Землі: навч. посіб. В 2-х ч. / Д. І. Ковалишин, О. В. Волік, П. М. Дем'янчук, С. В. Гулик, Л. П. Царик. – Тернопіль, 2013. – 512 с.
9. Корнєєв В. П. Історія вивчення материків і океанів. Кам'янець-Подільський : Абетка НОВА, 2004. 308 с.
10. Костів Л. Я. Фізична географія материків та океанів. Африка : навч.-метод. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 184 с.
11. Костів Л. Я. Регіональна фізична географія. Євразія : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 336 с. <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/05/Kostiv-Reh-fiz-heohrafiia-YEvrazii-a-2022-book.pdf>

12. Кирилюк С.М., Холявчук Д.І. Фізико-географічна номенклатура Африки (берегова лінія) : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2022. 228 с.
13. Міхелі С. В. Фізична географія Євразії : навч. посіб. Київ : Перун, 2019. 286 с.
14. Міхелі С. В. Фізична географія Північної Америки : навч. посіб. Київ : Перун, 2019. 284 с.
15. Олішевська Ю.А. «Географія материків і океанів»: навчально-методичний комплекс (електронне видання). К., 2024. 133 с. https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2024/06/geografiya-materykiv ta okeaniv olishevskaya_2024.pdf
16. Панасенко Б. Д. Фізична географія материків та океанів: в 2 ч. Вінниця : Гіпаніс. 2001. 410 с.
17. Панасенко Б. Д. Фізична географія материків та океанів: навч. посіб. Частина II. Євразія / Б. Д. Панасенко. – Вінниця: «ГІПАНІС», 2005. – 510 с.
18. Рельєф Європи: навчальний посібник / О.О. Комлев. Київ, 2022. 228 с. <https://drive.google.com/file/d/1L-gqRcZXiKcX03z-UMMJt9vFUTTUeJm/view>
19. Рельєф Азії: навчальний посібник / О.О. Комлев. Київ, 2023. 235 с. https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2023/12/relyef-aziyi-pidruchnyk_komlyev-o.-2023.pdf
20. Стадник О. Г. Відкриття й дослідження материків Землі. Харків : Основа, 2010. 96 с.
21. Фізична географія материків та океанів : методичні рекомендації до виконання практичних робіт для здобувачів вищої освіти освітньої програми Середня освіта (Географія) спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) / уклад. О. Лаврик. – Житомир, 2021. 73 с.
22. Фізична географія материків та океанів : у 2 т. / [П. Г. Шищенко, О. В. Аріон, В. В. Удовиченко та ін.]; за ред. П. Г. Шищенка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2009. Т. 1 : Азія. 643 с.
23. Фізична географія материків та океанів : у 2 т. / [П. Г. Шищенко, О. В. Аріон, В. В. Удовиченко та ін.]; за ред. П. Г. Шищенка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2009. Т. 2 : Європа. 464 с.
24. Фізична географія материків та океанів. Ч. I. Євразія : методичні вказівки до виконання практичних та самостійних робіт / укладач О. С. Данильченко. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 38 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9983>
25. Хільчевський В.К. Гідрографія та водні ресурси Європи: навч.посібник. – К.: ДІА, 2023. - 308 с. https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2025/01/hilchevskyj-vk_gidrografiya.-yevropy-19.03.2

Додаткова:

1. Марисова І. В. Біогеографія. Регіональний аспект: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп / І. В. Марисова. – Суми: «Університетська книга», 2005. – 128 с.
2. Панасенко Б.Д. Основні проблеми фізичної географії Світового океану. Курс лекцій. – Вінниця, 2006. 131 с.
3. Малий атлас світу. – ДНВП «Картографія»., 2009.

4. Довідковий атлас світу.- ДНВП «Картографія»., 2010.
5. Атлас вчителя. – ДНВП «Картографія»., 2009.
6. Географічний атлас світу. – ДНВП «Картографія», 2018.
7. Огар В.В. Регіональна геологія : підручник К., 2023. 303 с.
Regional_Geology_2023.pdf

Викладач:

доцент кафедри географії та природознавства Наталія БЄЛОВА